

Borók Imre

Szicíliai vecsernye

A középkor egyik legfontosabb konfliktusa volt Itáliában az investitúra kérdése, vagyis az, hogy kinek engedelmesséjének a püspökök: világi feljebbvalójuknak, a német-római császárnak, vagy egyházi előljárójuknak, a mindenkori római pápának.

Tágabb értelemben: ki egyesítse a saját uralma alatt Itália félszigetét: a császár vagy a pápa? A császár hívei voltak a ghibellinek, míg a pápa támogatói voltak a guelfek. Az investitúraharc utolsó fellángolása II. Frigyes német-római császár uralkodása alatt következett be (1194-1250).

Az Antikrisztus és gyermekei

II. Frigyes német-római császárt ellenfelei, főképp a pápák gyakran erkölcsstelen életmóddal vádolták. Meg is volt erre minden okuk, hiszen az uralkodó igencsak kedvelte a női nemet. Az a hír járta róla ellenségei körében, hogy Lucerában, arab módra, muszlim háremet tart maga körül az uralkodó. Érzelmileg sivár, Palermo utcáin töltött gyermekora után egyszerre volt elragadó és szeretetre méltó egyéniség. Jó kedélye mellett kegyetlen és goromba is tudott lenni, Rideg és fölünyes volt, ugyanakkor intelligens és kíváncsi ember is. Egyszerre volt türelmes és intoleráns, indulatos és érzéki, szívből jövően jámbor és istentelen, kiegyensúlyozatlan személyiség. Sokoldalú kultúrában nőtt fel, ahol keveredtek egymással a görög-római ókor alapjai; az arab és a zsidó bölcsesség; a középkori német vallásosság, az itáliai életigenlés és a normann realitásérzék elemei

Egymás után háromszor nősült meg. Törvényes feleségei mellett még számtalan egyéb szeretője, kedvese, barátnője is akadt. Így nem is volt nagy csoda, ha nem kevesebb, mint 21 leszármazottja született. Ám a középkor hírhedt egészségügyi viszonyai között (nagy volt a gyermekhalandóság), nem mindegyikük maradt életben. A császár féltucat gyermeke még csecsemőkorban meghalt. II. Frigyes további gyerekei közül, akik megélték felnőtt korukat, legalább féltucatnyian leányok voltak, akiket a lehető legelőkelőbb férfiakhoz adtak férjhez. Ám csakis a fiúgyermekek lehettek II. Frigyes német-római császár utódai, uralkodóként.

Első feleségétől született fiúgyermek, Henrik, hiába volt trónörökös, mégis gyűlölte az apját. II. Frigyes börtönbe záratta őt, mivel a pápa támogatását kereste, s fel akart lázadni az uralkodó ellen. Még atyja életében meghalt, 1242-ben.

Második feleségétől, Jeruzsálemi Jolandától született közvetlen utóda, IV. Konrád császár. Ő azonban alig néhány esztendő uralkodás után, fiatalon meghalt, 1254-ben. Neki csak egyetlen gyermeke született, Konradin (1253-1268).

Harmadik felesége, Angliai Izabella leszármazottai közül csak egy másik Henrik élte túl az apját. Ám ő még IV. Konrád császár előtt elhalálozott.

A császár negyedik felesége nem volt más, mint Bianca Lancia, egy előkelő itáliai, loretoi nemesi család leánya. Minden nő közül őt szerette legjobban. Mivel ez már az uralkodó negyedik házasa-

sága volt, a római katolikus egyház nem adta rá az áldását. Így aztán a császár fia, Manfréd, törvénytelennek számított, emiatt uralkodóként sem jöhetett szóba a Német-Római Birodalom trónján. Ezért lett belőle „csak” Szicília királya. A császár halálakor ő alig 18 esztendő volt. Manfréd testvérnéje, Konstancia a nikaiai görög császárhoz ment feleségül, a pápa legnagyobb megbotrányozására. Manfréd leányát, egy másik Kons-

A császár, a pápaság minden tiltakozása ellenére, kinevezte őt a pápai hűbéres sziget, Szardínia királyává. Ám még atyja halála előtt, 1249-ben, a vesztés fossaltói csata után, az ütközet helyszínén a pápaság bolognai hívei, a guelfek elfogták Enziót. Egy várbörtönbe zárták, ahol majd huszonöt esztendeig raboskodott. Minden szöktetési kísérlet kudarcra végződött a negyedszázad alatt. Hiába próbálkoztak ostrommal és megvesztegetéssel, fenyegetéssel vagy fogolycserével is. Végül 1272-ben, a Hohenstaufenek mindenre elszánt hívei megpróbálták Enziót kiszabadítani. Egy boroshordóba gyömszölve kicsempésztek az erődítményből, de a főkapun keresztülhaladva, szőkésvörös hajáról megismerték Enziót. Azonnal lemészárolták őt az őrzői, kiszabadítóival együtt.

A beneventói csata: 1266. február 26. péntek

Mivel Szicília szigete pápai hűbéresnek számított, IV. Márton pápa úgy érezte, joga van Frigyes császár halála után egy általa kedvelt uralkodónak felkínálni a sziget trónját. Választása 1263-ban Anjou Károly provance-i grófra esett. Ez egyáltalán nem volt véletlen, hisz Márton pápa maga is a franciáknak köszönhette, hogy megválasztották őt római pápának. II. Frigyes törvénytelen gyermek, Manfréd ragaszkodott a saját királyságához, Szicíliához. Így a két uralkodó összecsapása elkerülhetetlené vált. A két sereg összecsapására Nápolytól délre, a szárazföldön került sor.

Anjou Károly seregét nem kevesebb, mint 3000 francia lovag alkotta. Ők három sorban álltak fel a csatamezőn, előttük 500 könnyűlovas kapott helyet. A seregben rajtuk kívül még 6000 nehézlovas, ugyanannyi lovasíjász, valamint tízezer számszeríjas szolgált. Tízezer pikás gyalogos is helyet kapott az Anjou-csatarendben.

Manfréd serege létszám szerint nagyobb volt ugyan, de harcértékük kisebbnek számított, mivel nem voltak elég fegyverzetek. A szicíliai király hadrendjének első vonalát 1200 német nehézlovas alkotta. Mögöttük álltak a császárpárti itáliaiak, főképpen toszkán lovagok, szám szerint ezren. A harmadik harcrendet maga Manfréd király alkotta, ezer szicíliai lovaggal személyes testőrségével együtt. A csata reggelén Manfréd király 300 könnyűlovast és sok ezer szaracén íjászt küldött át a Calore-folyó hídján. Ezek szétverték ugyan Károly gyalogságát, ám az első sorokba állított Anjou lovasok elűzték őket. Manfréd, vagy tán az alparancsnoka ezután hibás döntést hozott: Az első arcvonal, vagyis a németek, átkeltek a hídon, hogy megelőző csapást mérjenek az Anjou-lovaseregre. Így idő előtt fedték fel magukat és szándékaikat. Ezért történt meg az is, hogy bár a páncélos német zsoldoskatonák feltartóztathatatlanul nyomultak előre, hiába törték át Anjou Károly második arcvonalát is, nem arattak megsemmisítő győzelmet.

Károly emberei felfedezték, hogy a német lemezpikkelyes páncélruha hónaljban nem védi meg a viselőjét a támadásoktól, így ide irányzott szúrásokkal leölték a német zsoldoskatonákat.

Anjou Károly (fotó: Internet)

tanciát, az aragón uralkodó, a későbbi III. Péter király vette el feleségül, s Barcelonában éltek, boldog házasságban.

Nem kevesebb, mint hét szeretője szült gyermekeket II. Frigyesnek. Fiai közül Pettoranói Frigyes és Chieti Richard megélték ugyan a felnőttkort, ámde még apjuk halála előtt meghaltak. A császár törvénytelen leszármazottja volt még Antiókhiai Frigyes is, aki nem szólt bele a hatalmi harcokba. Igaz, hogy ő is csak néhány esztendővel érte túl apját, mivel már 1256-ban meghalt.

Külön meg kell említeni Enziót, vagy olasz nevével Enziót. Ő II. Frigyes császár és Ursingeni Adelheid törvénytelen gyermeke volt. Egészen különleges sors jutott neki osztályrészül. Külsőleg és belsőleg is vonzó férfi volt, ő hasonlított legjobban császári atyjára. Hozzá hasonlóan, neki is szőkésvörös haja volt, hatalmas termete. Szerette a költészetet, sőt maga is tehetségesen írt verseket. Atyjához hasonlóan szintén rajongott a solymászatért. Éppen emiatt, barátai és ellenfelei egyaránt Falconero néven emlegették (Kis Solymásznak nevezték el).

A csata sorsa megfordult. Manfréd seregének második vonala, vagyis az itáliaiak is átnyomultak a folyó hídján a csataterre. Ám a túlsó partra áttörve, Károly seregének harmadik vonala támadta meg őket. Manfréd serege megsemmisítő vereséget szenvedett. Az olasz zsoldosok vereségét látva, azok a szicíliai nemesemberek, akik Manfréd harmadik harc vonalát alkották, egyszerűen megfutamodtak, elszeleltek a csatamezőről. Manfréd megmaradt személyes kíséretével megpróbálta átvágni magát, de kivétel nélkül mindannyian elesetek a tisztán lovagi összecsapásban.

A csata közvetlen következményeként Manfréd király meghalt, családját elfogták az Anjouk. Manfréd feleségét foglyul ejtették, ahonnan tizenkilenc évi rabság után szabadult ki csak, majd nem sokkal később belehalt a férje halála felett érzett fájdalomba. Három kisfiát megvakították, bilincsbe verték, egész életüket láncra verve, Nocera sötét és dohos börtönében töltötték. Manfréd egyetlen leánygyermekét apácának kényszerítették. Manfréd közvetlen rokonait, feleségének családját, a Lancia-nemzetséghez tartozó itáliaiakat, hosszú ideig börtönben tartották.

A csata távolabbi következménye az lett, hogy a Hohenstaufok uralma Manfréd király halálával természetesen összeomlott, a nápolyi királyságban és Szicíliában egyaránt. A szigetlakók a bevonuló Anjou Károlyt megélték. Mit is tehetek volna egyebet, hiszen a pápa, a sziget hűbérura, azonnal elismerte uralkodónak a franciát. Károly, a friss király meglepően kegyesnek mutatkozott. Aki tiszteletben tartotta az uralmát, megtarthatta a birtokát. Ám a szicíliai szigetlakók szeretetét, megbecsülését sohasem sikerült kivívnia (igaz erre nem is nagyon törekedett). Károly uralmát éppen hogy csak elviselték a szicíliaiak, elégedetlenségük lappangott.

Manfréd hívei közül azok, akik nem voltak hajlandók beletörődni az események illetlen alakulásába, elmenekültek Szicília szigetéről. Volt, aki dél felé vette az útját, a muszlim Tuniszba, a mór emírek hatalma alá. Mások inkább nyugati irányba tartva hagyták el a szigetet. Manfréd testvére, Konstancia ugyanis férjhez ment Katalónia és Aragónia királyához, Péterhez. A szicíliai menekültek közül itt is sokan húzták meg magukat. Manfréd hívei és tisztségviselői közül egyesek északi irányba tartottak, a ghibellin, vagyis császárpárti itáliai városállamokba. Néhányan egészen Bajorországig meg sem álltak, ahol beléptek II. Frigyes császár unokájának, az utolsó egyenesági Hohenstaufen leszármazottnak, az ifjú Konradinnak az udvartartásába. Ő maradt minden reményük.

A tagliacozzói ütközet: 1268. augusztus 23. csütörtök

Alig két esztendővel később, a mindössze tizenhat esztendőes trónörökös megindult sereggel Németországból, dél felé, hogy átvegye jogos örökségét. Megállíthatatlanul törtek előre. Róma lakói úgy fogadták őt, a pápa legnagyobb ellenségét, mint a Messiást. (császárnak kijáró külsőségekkel s üdvrivalgással). A szép és bájos utolsó Hohenstauf-sarjat szinte istenítették.

Konradin úgy gondolta, számbelileg kisebb seregével addig kell megtámadnia Anjou Károlyt, mielőtt az még nagyobb sereget gyűjt össze ellene. Így találkozott a két haderő egymással, kissé elhamarkodottan, Tagliacozzó mellett.

Hétszázötven esztendővel ezelőtt zajlott le ez a sorsdöntő küzdelem Szicília szigetének birtokáért. Talán ez volt az első és egyben utolsó olyan csata, mely tisztán lovagi összecsapásokkal zajlott le. A csapatok felvonulása, a csata helyszínének

kiválasztása nagyon sok nehézséggel járt, főképpen Konradin lovagseregének: ők ugyanis egész Itálián keresztül nyomulva érkeztek meg erre a csatamezőre. Sokszor kellett átkelniük folyókon, túljutottak az Alpok hágóin, az Appenninek zord csúcsain is, mielőtt Dél-Itália földjére léphettek volna. Az egész hadszíntér nagyon keskeny volt, mintegy fél mérföld, azaz alig egy kilométer széles.

Az egyik oldalon álltak fel Anjou Károly király haderői: az első sorba a pápapárti (guelf) itáliaiak léptek. Mellettük kaptak helyet a provanszál, dél-francia lovagok is. Mögöttük, a második sorban jelölték ki az észak-francia lovagok helyét. Parancsnokuk nem volt más, mint Henry de Cousin connétable. Mögöttük, a harmadik sorban állt Anjou Károly, veteránjai és személyes testőrei élén. A testőrséget Allardo di Vallieri (vagy más néven Erard de Valéry) vezette Tagliacozzónál, a csatában. Az Anjou-sereg teljes létszáma meghaladta a négyezer lovagot is.

A Salto folyó másik oldalára érkeztek meg a trónkövetelő, az utolsó Hohenstauf, Konradin erői, néhány órával korábban: spanyol szövetségesei (katalánok és aragónok), a császárpárti itáliai csapatok (főként toszkán ghibellinok). Ők alkották a sereg első harcrendjét. Csapataikat a spanyol infáns, vagyis a trónörökös vezette, Henrik herceg. Ezen az oldalon állomásozott a szicíliai menekültek és a németek hadereje is (főképpen bajorok). A csapatrészt Galvano Lancia irányította, aki már Konradin nagyapját, II. Frigyes császárt is szolgálta. A csatarend harmadik sorában foglalt helyet még a német lovagok többsége is, őket a címzetes osztrák herceg, Badeni Frigyes vezényelte, Konradin személyes jóbarátja. Konradin hadseregének létszáma csaknem elérte az ötezer főt.

A csata első szakaszában Konradin serege támadt rá ellenfeleikre. Anjou Károly első két harcrendjét sikerült is megintatniuk. Még az Anjouk lobogóját is megszerezték. A guelfek, vagyis a pápapártiak menekülni kezdtek, nyomukban a császárpárti ghibellinokkal. A spanyolok és németek már Károly király francia táborát fosztogatták. Az olaszok és a szicíliaiak is zsákmányolni kezdtek. Konradin körül csak személyi testőrsége, mintegy nyolcvan német lovag maradt. A többiek, akik már szinte megnyerték a csatát, szerteoszlottak a harcmezőn, a rablással voltak elfoglalva mind.

Ekkor zárult be Anjou Károly csapdája: egy rejtett francia sereg, mintegy 800 fő, előretört a hadászati tartalékból. Már is beavatkoztak a harcba. Megkezdtek Konradin szétszóródott erőinek egyenkénti megsemmisítését. A németeket és itáliaiakat, a spanyolokat és szicíliaiakat kíméletlenül lemészárolták. Hiába harcolt hősiességgel, végzetes vereséget szenvedett a trónkövetelő. Konradinnak el kellett menekülnie, s a félig megnyert csata így elveszett. A győztesek foglyul ejtették a spanyol infánst, Henriket. Életét megkímélték ugyan, hiszen túl értékes tűz volt, de csak huszonhárom esztendővel, majdnem negyedszázaddal később engedték el őt az Anjou fogságból. Anjou Károly Tagliacozzónál teljes és tökéletes győzelmet aratott, minden ellenfelét megsemmisítette.

A kamasz trónkövetelő Róma felé menekült, úgy hitte, hogy megint szíves fogadtatásban részesül. Ebben azonban csalódnia kellett, az Örök Város most nem nyitotta meg kapuit előtte. Kíséretének maradékával az Adriai-tenger felé menekült. Ámde Giovanni Frangipane, a magyar történelemből oly jól ismert Frangepán-család egyik őse foglyul ejtette az ifjút, még mindig csak 16 éves trónkövetelőt, Konradint. Nem ölte meg ugyan, de bebörtönöztette egyik erődítményében, majd Anjou Károly kezébe adta őt és megmaradt embe-

Károly hajthatatlannak bizonyult, nem volt könnyűlelkű ember, és nem hagyhatta életben: -Konradinnak meg kell halnia!- jelentette ki hívei előtt. Az sem hatotta meg, mikor saját katonái és emberei, hívei és alattvalói könnyögtek az utolsó Hohenstaufen életéért. A pápa egyértelmű sürgetésére végül 1268. október 29-én Konradint, féltucat, hozzá végsőként hűséges hívével együtt lefejezték. A Hohenstaufenek szicíliai hívei sohasem felejtették el a szeretetreméltó ifjút, a németek és olaszok sohasem bocsátottak meg Anjou Károlynak. Károlyt e tettéért még saját franciái is elítélték.

Beneventói győzelme után nem, ám tagliacozzói diadala után bosszút állt a Hohenstaufenek támogatói felett. Napirenden voltak Szicília szigetén, a birtokelkobzások és leszámolások, börtönbe vetések és kínzások. Gyakori volt a megaláztatás és az erőszak is. Aki csak megtehetette, elmenekült az Anjouk bosszúja ellen. A franciák nem kímélték meg senkit és semmit sem.

Igy fordulhatott elő, hogy II. Frigyes német-római császár 1250 decemberében bekövetkező halála után alig huszonkét esztendővel, vagyis egy nemzedékkel később már egyetlen egy férfi-utóda sem élt, se törvényes, sem pedig törvénytelen. Egy hajdan nagy hatalmú császári dinasztia tűnt így el. Az uralkodócsalád nemegy tagja tört világalomra, ám hasztalan.

Az Anjou ragadozó

Anjou Károly, Szicília ura, Jeruzsálem királya, Albánia uralkodója, Provence és Anjou meg Maine grófja, Akhaia fejedelemségének régense, Tunisz hűbérura, Róma szenátora, Toscana császári vikáriusa, helytartója, a kor leghatalmasabb uralkodójának számított.

Hideg és kegyetlen, önző és magabiztos, egyben becsvágyó és intelligens, viszont alattomos és elvtelen, intrikus ember volt, de semmiféleképpen sem nevezhető uralkodásra termettnek. Vakmerő és tehetséges katona volt, jó adminisztrátornak bizonyult. Korának egyik legkiválóbb államférfijának tartották. Bátor és határozott uralkodó volt. Úgy hírelt: rátermett katona, tisztviselő. Őszintén vallásos volt, emberként azonban csődöt mondott. Nem volt kedves, sem megértő vagy éppen könnyűlelkű. Személyes becsvágya túl leplezetlenül maradt. Önmagát Isten eszközünek, Isten bajnokának tekintette, akinek senkinek sem állhat ellent jogosan. Nem volt ő kalandor lélek. Az emberek csodálták őt, ámde nem szerették, alattvalói inkább félték tőle, tartottak haragjától. Ahogy az évek teltek, egyre magabiztosabb lett, mind jobban lebecsülte az ellenfeleit. Állandó kisebbségi érzés gyötörte, mivel dinasztikus ellenfeleihez képest csak egy jelentéktelen grófságot mondhattak magáénak az ősei, nem pedig egész birodalmakat. Nem akarta belátni, ha éppen ő, Károly hibázott valamiben. Hiú is volt, hiszen Konstantinápoly, Róma és Jeruzsálem egyidejű birtoklására vágyott.

Először azonban részt kellett vennie bátyja, a francia király, IX. (Szent) Lajos keresztes hadjáratában, mely Tunisz ellen irányult, Musztanszír mór emír ellen. Az uralkodó, a francia Szent Lajos benyújtotta a számlát azért, mert támogatta öccsének Hohenstaufenek elleni terveit. Ám a nyolcadik keresztes hadjárat, 1270-ben csúfos kudarcot valott. Július 18-án értek partot az egykori Karthágónál a franciák, a legnagyobb afrikai melegben. Az éghajlat elvégezte munkáját, a tuniszi emírnek, Musztanszírnak még csak harcolnia sem kellett. Gyorsan terjedtek a fertőző betegségek. Két héttel később már ezrével betegedtek meg a franciák, a járvány nem tett semmi különbséget közrendű-

ek és előkelők között. Maga a francia király, Szent Lajos az első áldozatok egyike volt. Anjou Károly bátyja halála után, nem időzött sokat Tuniszban, inkább visszasompolygott Nápolyba. Még a Konstantinápoly megrohanására összegyűjtött hadiflótája is odaveszett egy viharban. A nyolcadik kereszt-hadjárat így teljesen feleslegesnek, sőt elhibáztoknak bizonyult.

A görög ügyek sem mentek úgy, ahogy azt Károly szeretne volna. Az akhaji és athéni latin fejedelmek nem tudták elnyerni görög ortodox alattvalóik jóindulatát. Mindig is megszállóknak tekintettek a nyugatiakat. Ez aggasztotta magát Anjou Károlyt is, aki sereget szeretett volna vezetni Konstantinápoly ellen, a Latin Császárság visszaállításáért, saját uralma alatt természetesen.

Anjou-uralom Szicíliában

Károly még saját adott szavát és a régi törvényeket sem tisztelte. Sohasem bízott meg a szicíliaiakban. A régi elit, a Hohenstufenek támogatóinak birtokait lassanként mind a franciák szereztek meg, több mint hétszázán. A szicíliai nemesemberek egytizedét lefejeztette Károly. Az uralma elől elmenekült nemesség birtokait elvette. A nemesemberek leányait francia előkelőkhöz kényszerítették. A városok szabadságát is megnyirbálta. Palermót megfosztotta fővárosi rangjától, s azt vetélytársára, Messinára ruházta. A szabadsághoz szokott szicíliaiakat jobbagyókként kezelte. Még az adókon sem enyhített, sőt... A szicíliaiak jobban szerettek volna egy könnyebb rendszert, még ha az korruptabb is. Nem telt el még pár év sem, mikor Manfréd uralkodására, mint hajdani aranykorra emlékeztek vissza a szigetlakók. Minden közhivatalt a franciák kaptak meg, sőt teljes büntetlenséget élveztek. Az Anjou uralkodó gyakorlatilag semmit sem tett a sziget fejlesztéséért, felvirágztatásáért. Franciái, éppen úgy, ahogy Károly is, erővel meghódított, lázongó tartománynak látták Szicíliát. Szinte sohasem tartózkodott a szigeten, kivéve, mikor a Konradin érkezése miatt kitört felkelést kellett levernie. Francia tisztségviselők kormányoztak a nevében, dölyfös és kapzsi, durva emberek. A súlyos adókat mindenkinek meg kellett fizetnie, kivéve a kormányzók barátait.

A szicíliaiak amúgy is utálták a szárazföldieket, ehhez most társult a franciák elleni gyűlölet is. Úgy érezték, egy idegen zsarnok uralma alatt élnek, aki kizsákmányolja őket, s akivel ráadásul még szót érteni sem tudnak. Kialakult bennük a „minden mindegy”-állapot, amikor már mindenki úgy érezte, semmi veszténi valója sincsen, sorsa már semmiféleképpen sem fordulhat rosszabbra. Ámde a szicíliaiak még több megaláztatást már nem voltak hajlandók elviselni.

1282 tavaszán, húsvét előtt, Károly a teljes flottáját Messina szicíliai kikötőjében tartotta, ahol csak parancsára vártak, hogy április első hetében, kihajózzanak egy Konstantinápoly (Bizánc) ellen tervezett tengeri hadjáratra. Támogatását bírta a Görögországban birtokot szerzett móreai frank kereszties lovagoknak, és római katolikus államaiknak, az athéni és akhaji fejedelmeknek, éppen úgy, akárcsak a balkáni szerb és bolgár uralkodóknak is. Így jó esély mutatkozott arra, hogy visszaállítsák Görögföldön a Latin Császárságot, természetesen Károly befolyása alatt.

Anjou Károly túlságosan megbízott a maga erejében, világhódító terveiben, azt hitte, őt senki sem meri megtámadni. Rendíthetetlenül bízott saját magában, nem hagyta megingatni magát hitében. Nem ismerte fel a veszélyt, lebecsülte a szicíliaiakat, emiatt keservesen kellett csalódnia.

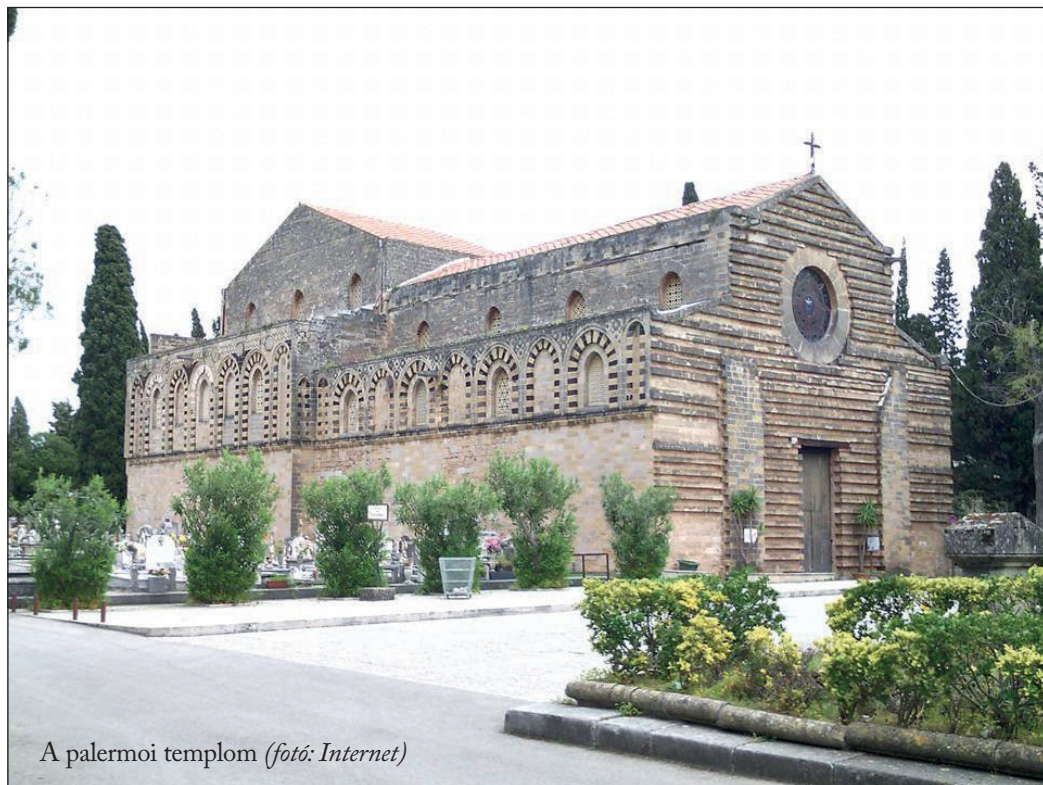
Giovanni da Procida, az összeesküvők vezetője

Ő orvos volt, méghozzá legendás. 1210-ben született Salerno városában. Szülővárosa híres egyetemén tanulta ki az orvostudományt. Tehetsége miatt maga II. Frigyes császár is pártfogolta. Az uralkodó orvosa lett. Szolgálatiért cserébe megkapta Procida szigetét a Nápolyi-öbölben. A császár halála után egyaránt gyógyította III. Miklós pápát, s Orsini bíborost is. Amikor Manfréd király lett, az ő szolgálatába állt, aki kancellárjává nevezte ki. A beneventói csata után nem történt semmi baja. Mint a Hohenstaufenek elkötelezett híve, természetesen volt részére, hogy az ifjú Konradin mellé állt. Emiatt a tagliacozzói vereség, s Konradin halála után menekülnie kellett. Annál is inkább így tett, mivel Anjou Károly elkoboztatta a birtokait.

nyának, Konstanciának kell bosszút állnia az egész Hohenstaufen-családért, s atyjának pusztulásáért. Itt telepedett le végül Procida. Konstancia férje, az aragón uralkodó, Péter bizalmasa lett, aki híres volt magas termetéről s roppant erejéről. Kinevezte az orvost kancellárjává.

Procida visszatért Szicíliába, örültséget tettetve beköborolta az egész szigetet. Ahol csak szigetlakókkal találkozott, egy csövön keresztül az emberek fülébe fújta. A franciák azt hitték, az ártalmatlan bolond az embereket szórakoztatja, pedig Procida valójában a felkelés pontos idejéről tájékoztatta őket. Ő lett a későbbi mondákban a szicíliai hazafiság jelképe is.

1280 körül, miután megszilárdította Péter az uralmát Aragónia felett, figyelme felesége, Konstancia öröksége, Szicília felé fordult. A legendák szerint Procida és II. Péter egyeztetett a felkelés

A palermoi templom (fotó: Internet)

S ha mindez nem lett volna még elegendő számára, feleségét börtönbe vetették, ahol megkínózták. Egyik lányát megerőszakolták a francia katonák, sőt az egyik fiát lemészárolták. Nem maradt más részére, mint a gyűlölet Anjou Károly ellen. Ettől kezdve egy célja éltette Giovanni da Procidát: hogy bosszút álljon a franciakon. Idős, tapasztalt férfi léte, számára új tevékenységbe fogott: összeesküvő lett. Mindent titokban bonyolított, az egész tervvel senki más nem volt tisztában, csak ő. Utazásai során ferences szerzetesnek álcázta magát.

Becsatngolta a világot, minden olyan helyet meglátogatott, ahol a Hohenstaufenek hívei menedéket találtak a franciák elől. Megfordult Dél-Németországban, de az interregnumba (császár nélküli állapotba) süllyedt ország nem kedvezett Procida terveinek. Elutazott Észak-Itália ghibellin (császárpárti) államaiba is, ahol szeretne volna kiszabadítani Enzió szárd uralkodót a fogságából. Procidának ez a terve sem vált valóra. Felkereste még Észak-Afrikát is, ahol a tuniszi mór bej udvarában élték az Anjouk elől elmenekült barátai. Végül be kellett látnia, hogy itt sem boldogul. Nem volt rest, Procida felkereste még Konstantinápolyt is, ahol az oda menekült szicíliai nemesemberekkel találkozott. Még a bizánci uralkodó is fogadta az orvost, akárcsak korábban a pápa, Rómában. 1275-ben, végül Barcelonába utazott, az aragón király udvarába. Procida úgy döntött, Manfréd leá-

időpontjáról is. Akkor akarták kirobbantani a lázadást, mikor Anjou Károly király és francia katonái otthagyták a várkastélyokat és erődítményeket, immár elhajóztak és nekiláttak a görög Konstantinápoly ostromának. Az események azonban nem várt fordulatot vettek Szicília szigetén, Palermo városában, húsvét táján, vecsernye idején.

Véres ünnep Palermóban

II. Frigyes császár nagyon szeretete Palermo városát. Nem is csoda, hiszen három és fél esztendőskorában itt koronázták meg őt uralkodónak, 1198-ban. Kedvenc városát azzal nyűgözte le, hogy Szicília szigetének fővárosává tette. Ám ez sem maradt meg örökké. Amikor az Anjouk elfoglalták a szigetet, első dolguk volt Messina városát a sziget székhelyévé megtenni.

1282-ben korán érkezett el a húsvét ideje Európában. Húsvét hétfője március 31-ére esett. A nagyhét alatt Szicília szigete látszólag nyugodt volt. Negyvenkét várból tartották szemmel e vidéket a francia megszállók.

A vecsernye előtt, az ünnep vigíliáján, hatalmas tömeg gyűlt össze Palermóban, Szicília szigetének egykori fővárosában, hogy az esti istentiszteleten ünnepeljen. Nemcsak szicíliaiak akadtak köztük, de megszálló franciák is. Ezek sokat védtek, s teljesen gondtalanok voltak.

A gyülekező tömegben pattanásig feszült a franciaellenes hangulat. Szicília népében izzott az idegengyűlölet, s így a legkisebb szikra is eleget volt hozzá, hogy minden lángba boruljon. Egy ittas francia katona, Drouet őrmester, ellenőrizni akarta: egy feltűnően szép szicíliai lánynál, vagy asszonyánál akad-e elrejtett fegyver. Durván megalázta, megmotozta, tiszteletlenül viselkedett, bizalmaskodott vele, letépte a lány ruháját. A lány vőlegénye vagy férje erre közbelépett. Késével leszúrta őt, majd elszedte az altiszt kardját. A téren gyülekező szicíliaiaknak csak ennyi kellett. A vecsernyére várakozók nem haboztak tovább, s a francia katonákra vetették rá magukat. Sokéves szenvedést és megaláztatást toroltak meg most. Elszabadult a pokol, nem kíméltek senkit és semmit sem. A népharag nyomán, néhány perc múlva, a San Spirito (Szentlélek)- templom előtti teret immár kétszáz francia holttest borította be. A város összes harangja megszólalt.

A vecsernyére, esti istentiszteletre hívó palermói templomi harangok adták tovább a jelszót: -Halál minden franciára! Meg kell halniuk!- üvöltötték a bosszúszomjas szicíliaiak, akikben túlsordult a gyűlölet. Megkezdődött a vadászat a megszállókra. Hajnalra Palermóban nem maradt élő, épkezláb francia. Kétezer idegen holttestét számoltak meg a szicíliaiak a templom előtti téren. Nemcsak a gyűlölt francia katonákat ölték meg a Szentlélek-templom előtt, hanem azokat a szicíliai nőket is, akik franciákhoz mentek feleségül. Sőt még a gyermekeiket sem kímélték meg.

Szabályszerű embervadászat vette kezdetét a szigeten a menekülőkre. A szicíliaiak, hogy biztosan megtalálják az álcázott, bujkáló franciákat, minden gyanús idegent megkértek, ejtse ki a csicsiriborsó nevét olaszul. Ezt a szicíliaiak úgy mondták: csicsiri, míg a franciák scisciri néven emlegették. Aki nem tudta helyesen kiejteni a nevet a szicíliai nyelvjárás szabályai szerint, halál fia volt, szó nélkül megölték őt. Másnap hajnalban minden városnegyed, minden egyes céh képviselői összegyűltek a templom előtt a főtéren, s Palermo kikiáltotta a köztársaságot, majd független városparancsnokot választott. Így kezdődött el a szicíliai vecsernye néven ismert eseményso-rozat. A helyi, szicíliai csetepaté országos, sőt világtörténelmi jelentőségűvé dagadt.

Ekkor kezdték el használni a felkelők Szicília híres zászlaját is, a triszkeliont vagy más néven Trinacriát. A hagyományos címeren egy sárgavörös zászló előtt, három meztelen láb, közepen egy Gorgó-fővel látható a jelkép nagyon régi, eredetileg a sziget legendás őslakóinak, a szikulok és szárdok, meg a korzikaiak három népét-törzsét jelképezte

A véres hétfő nyomán minden nagyobb szicíliai városba hírvivőket menesztettek a palermóiak: Corleone és Alcamo, Monreale és Trapani, Marsala és Castelvetro települései, egyszóval az egész Mazara-völgy, Szicília nyugati része, csatlakozott a felkelésükhöz.

Majd Sciacca és Agrigento, Licata és Caltanissetta, Enna és Cefalu városai, vagyis a Val di Noto, Szicília középső hányada se akart elmaradni honfitársaitól, ők is fellázadtak a gyűlölt Anjouk ellen. Végül Caltagirone és Gela, Ragusa és Modica, Siracusa és Catania, Taormina és Milazzo lakói, azaz Szicília keleti vidéke, a Démonok Völgye sem szeretett volna még tovább az utált francia uralom alatt maradni, ők is csatlakoztak a felkeléshez. Alig két hét alatt, a lázadók lettek az urak mindenütt Szicíliában. Aki francia nem tudott elmenekülni előlük, azt lemészárolták a szigetlakók.

Csak Messinában mentek lassabban a dolgok, mivel ott horgonyzott a teljes Anjou-flotta, mely azt a parancsot kapta, hogy alig két héttel hűsvét után, hajózzon el a Balkán-félszigetre, a Bizánci Birodalom ellen harcolni. Ám a szicíliaiak nem ismertek se Istent, se embert. A messinaiak április 28-án megrohmozták az erődöt, és elfoglalták a Mategriffon-kastélyt, a „görögök rémét”. Az Anjou-flotta legnagyobb részét felgyújtották a lázadók. Az innen hajókon menekülő franciákat egy szicíliai gálya parancsnoka elfogta, s kivétel nélkül valamennyiüket a tengerbe dobatta.

Anjou Károly, Szicília és Dél-Itália francia királya székvárosában, Nápolyban szerzett tudomást a lázadásról. Először nem is tulajdonított neki nagy jelentőséget, helyi csetepatének vélte. Csak a keleti hadjáratában bekövetkező idővesztéséget sajnálta. Csupán a messinai lázadás híre és flottájának pusztulása ébresztette rá Károlyt az egész ügy komolyságára. Életében először, nem maga irányította a saját sorsát. Sem tapasztalatai, sem a fantáziája nem tette lehetővé számára, hogy megérthesse a szicíliaiakat, akik annyira szívükön viselték a szabadságukat, hogy még a kor leghatalmasabb uralkodója ellen is képesek voltak egy emberként felkelni.

Személyesen szeretne volna visszaszerezni fennhatóságát az egész szigeten, nem diplomáciával, hanem nyers katonai erővel, 24 ezer lovaskatonával és kilencvenezer gyalogossal.

A szigetlakók hiába fordultak IV. Márton pápához elismerésért, a franciabarát pápa elutasította őket. Ő úgy kezelte a felkelést, mint egy személye elleni támadást. A szicíliai felkelők támogatása a szemében egyenlő volt az árulással az egyházzal szemben. Ki is átkozta a szicíliaiakat. Ekkor a lázadóknak nem maradt más lehetőségük, mint az utolsó élő Hohenstauf, Konstancia férjéhez, Péter aragón királyhoz fordulni. A király meghallgatta panaszaikat. 1283 augusztusában szállt partra a szicíliai nemesemberek hívó szavára. Az aragón uralkodó ugyanabban a templomban fogadta a hűségesküket, ahol fél esztendővel korábban a palermóiak kikiáltották a köztársaságot. Péternek egyszerre két fenyegetéssel kellett szembenéznie. Az egyik Károly várható ellentámadása volt, a másik pedig Károly unokaöccsének, Merész Fülöp francia királynak az akciója, aki keresztes hadjáratot hirdetett meg. Azonban mindkét vállalkozás tökéletes kudarcba fulladt.

Egy középkori admirális: Ruggerio di Lauria

Ez a katalán haditengerész nem volt más, mint Konstancia aragón királynő tejtestvére, hiszen anyja dajkaként táplálta annak idején Szicíliában III. Péter leendő feleségét. Ruggiero abban az évben született, mikor II. Frigyes császár meghalt. Apja elesett a beneventói csatában. Ezért a család Aragóniába menekült. Ruggerio 1270-től töltött be tisztségeket az udvarban.

1283-ban nevezték ki a szicíliai aragón flotta parancsnokává. Megszervezte Szicília partjainak védelmét. Ugyanebben az évben győzte le az Anjouk tengeri erőit Máltánál. Július 8-án tíz francia gálya süllyedt el, másik nyolc pedig visszamenukült Nápolyba. Kétezeröttszáz tengerész meghalt. Később a tuniszi partoknál kifosztotta s elfoglalta, megszerezte magának Dzszerba szigetét. Evezős gályáival rettegésben tartotta az egész itáliai partszakaszt. 1284-ben meghoant a calabrizai partvidéket: a Nápolyi-öbölben tucatnyi Anjou-gályát süllyesztett el. 1285 szeptemberében 80 gályája élén meghódította s megtartotta Ischia s Capri szigetét. Egy esztendő alatt nem kevesebb, mint majdnem negyven Anjou-gályát süllyesz-

tett el. Fenyegette Sorrentót és Pozzuolit egyaránt.

1287-ben néha a fontos nápolyi kikötőt is sikerült blokád alá vennie, ostromzár alatt tartania. Ez teljesen megőriztette a főváros lakóit. Még Anjou Károly király trónörökösét is sikerült foglyul ejtenie. Ezzel tíz teljes esztendőre elvette az Anjouk kedvét a tengeri hadakozástól.

Gályáival kiszabadította fogságából Manfréd király özvegyét is. Mallorca szigetét szinte ellenállás nélkül foglalta el. Rosasi győzelmével megakadályozta a tervezett inváziót, azt, hogy a franciák partra szállhassanak Katalóniában. A tengeri csatában majdnem a támadó francia flotta egyharmada semmisült meg. Francia rabszolga-kereskedőket és idegen kalmárokat, emberkufárokat és lélekcsiszárokat hajítottatott bele a tengerbe. Később Ruggerio di Lauria lett a spanyol trónörökös, azaz Szicília kormányzójának tanácsadója, alkirályi rangban. Sikereinek nagy része volt abban, hogy Aragónia meg tudta szerezni, sőt meg tudta tartani Szicília szigetét, az Anjoukkal szemben.

A szicíliai vecsernye közelebbi és távolabbi következményei

Ugyanabban az esztendőben, 1285-ben, alig egy év alatt azonban sok minden megváltozott. Egyaránt meghalt a konfliktus főszereplői közül Péter aragóniai király, Szicília ura; Anjou Károly, Szicília elvesztője; és maga IV. Márton pápa, az Anjouk támogatója és támogatója; sőt még Merész Fülöp, Franciaország uralkodója is, nem is beszélve a konstantinápolyi Mihály császárról. A harc Szicíliáért egészen 1302-ig húzódott el ugyan, de a tények lényegesen nem változtak meg: az aragónok uralták Szicília szigetét, az Anjouk pedig Dél-Itália szárazföldjét (az olasz csizma sarkát), Nápoly, mint főváros birtokában. Bizánc megmenekült az Anjouk jelentette veszélytől, s még kétszáz esztendőig haldokolhatott az egykor oly fényes birodalom.

Szicília szigetének lakói mind a mai napig megünneplik a szicíliai vecsernye jeles dátumát, s nemzeti forradalmi jelleget tulajdonítanak neki. Palermo központját szintén a vecsernyéről nevezték el. Ha véletlenül Szicília szigetére utazunk, el ne mulasszuk megnézni Palermo főterén a katedrális, a Szentlélek-templomot, a Santo Spirito-székesegyházat.

A vecsernyének sokkal nagyobb volt a hatása, mint azt a szicíliaiak gondolhatták volna akkoriban. Megmutatta, hogy Anjou Károly álmai az általa vezetett világbirodalomról, teljesen irreálisak. A nápolyi Anjou-királyság nem volt többé világhatalom. Az Anjouk kénytelen-kelletlen ugyan, de fel kellett, hogy hagyjanak világhódító terveikkel, hiszen még Szicília szigetét sem tudták visszaszerezni. Kiderült, hogy számukra egyformán távol van kelet vagy nyugat, észak vagy dél meghódítása, s a terjeszkedés meghaladja az erőiket.

Anjou Károly dédunokája, Károly Róbert s ükunokája Nagy Lajos, azonban magyar királyok lettek.

A franciák sem felejtették el a szicíliai vecsernyét sohasem, emlékezetükből nem lehetett kitorolni. Kétszáz esztendővel később, 1494-ben, XII. Lajos francia király, tervezett itáliai hadjárata előtt kijelentette a jelenlévő követeknek:

„Milánóban fogok reggelizni, és az ebédet már Rómában fogom elkölteni, majd Nápolyban ugyanazom!”

A vendég udvaroncok közül az egyik, a spanyol nagykövet, a grand elmosolyodott, s így válaszolt: „Rendben Felsőged, ha meg tudja tartani a menetrendjét, éppen idejében ér majd Szicíliába, a vecsernyére...”